

УДК 378.016:796]:37.091.214

DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2022.80.278212>

ОЛЕНА МОМОТ

ORCID: 0000-0001-9187-1036

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: tmovsd@ukr.net

СЕРГІЙ НОВІК

ORCID: 0000-0001-8718-6271

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: novik.s1983@gmail.com

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ «ПЕДАГОГІКА ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

У статті розкрито зміст і структуру програми навчальної дисципліни «Педагогіка фізкультурно-спортивної діяльності», відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура), яку впроваджено в освітній процес факультету фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленко, мета полягає в формуванні у студентів системи знань та професійно-педагогічних навичок, необхідних для організаторської, методичної та виховної роботи з питань фізичного та спортивного виховання.

Очікуваними результатами навчання з дисципліни є: назвати теоретичні основи процесу фізичного і спортивного виховання дітей різного віку і статі, теоретико-методичні основи фізичного виховання в освітніх інституціях різного типу, закономірності фізичного розвитку дітей різного віку і статі; творчо застосовувати отримані знання з теорії фізичного і спортивного виховання при вирішенні педагогічних, навчально-вихованих, науково-методичних завдань з урахуванням вікових і індивідуальних відмінностей дітей; оцінювати і аналізувати рівень фізичного розвитку і фізичної підготовленості дітей різного віку до певного виду спорту; планувати, організовувати і здійснювати роботу з фізичного і спортивного виховання дітей різного віку і статі; формувати у дітей систему знань, умінь і свідому потребу в систематичних заняттях фізичною культурою і спортом та в здоровому способі життя.

Проаналізовано наукові дослідження, які присвячені проблемі професійно-педагогічної підготовки учителя фізичної культури.

Ключові слова: фізкультурно-спортивна діяльність, майбутній вчитель фізичної культури, фізична культура, заклад вищої освіти, навчальна дисципліна.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна система освіти спрямована на підготовку фахівців, які володіють необхідними компетентностями, практико орієнтовані, здатні швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, фахово зростати. У зв'язку з цим, організація освітнього процесу вищої школи вимагає переорієнтації методики викладання, розширення, поглиблення теоретичного та практичного спрямування, удосконалення самостійного накопичення знань здобувачами освіти та висуває високі вимоги до спеціальної професійно-педагогічної підготовки учителя закладу загальної середньої освіти та фізичної культури в тому числі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійно-педагогічної підготовки учителя фізичної культури приділяли увагу такі автори, як Афонін В., Сениця А. (Афонін, Сениця, 2004), Карченкова М. В. (Карченкова, 2006), Наумчук В. (Наумчук, 2002), Сліпецький В. (Сліпецький), Сущенко Л., Маліков М. (Сущенко, Маліков, 2004), Хома Т. (Хома, 2020) тощо.

Мета статті полягає в аналізі наукових досліджень, присвячених розробленню структури та змісту фізкультурно-спортивної діяльності і на основі їхнього створення програми навчальної дисципліни «Педагогіка фізкультурно-спортивної діяльності».

Виклад основного матеріалу дослідження.

Педагогічна діяльність учителя фізичної культури є творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною, важливою для відтворення суспільного потенціалу. Вона забезпечує навчально-виховний вплив не лише розумового, а й фізіологічного характеру. У зв'язку з цим його соціально-педагогічні функції (вихователя, організатора, дослідника) постійно розширюються й ускладнюються. До професійних здібностей учителя фізичної культури належать: наявність педагогічного хисту; прагнення працювати в галузі фізичної культури і спорту; типологічні риси нервової системи, що характеризують силу, рухливість і врівноваженість основних психічних процесів; добрий фізичний стан; висока загальна, інтелектуальна й естетична культура; морально-правова свідомість тощо (Наумчук, 2002).

Фізкультурно-спротивна діяльність припускає інтеграцію якостей особи, яка містить у собі внутрішню свободу, гідність, любов до Батьківщини, повагу до влади. За сучасних умов фізкультурно-спортивна діяльність повинна передбачати не тільки розкриття особистого фізичного потенціалу людини, але і його розвиток в інтелектуальній, творчій та соціальній сферах (Забора, 2004).

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура) і розроблена програма навчальної дисципліни, яка впроваджена в освітній процес факультету фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленко як складова змісту професійної підготовки майбутніх фахівців і побудована на відповідних наукових, педагогічних та методичних засадах із практично професійним спрямуванням.

Під час розробки навчальної дисципліни нами було використано загальнонауковий метод дослідження, який об'єднує широкий метод як теоретичних, так і практичних (Момот, 2016, 407-408):

- аналіз полягає у тому, що предмет вивчення умовно або практично поділяється на складові елементи, тобто на частини об'єкта, певні ознаки, властивості. Кожна частина досліджується як частина цілого;

- синтез дозволяє поєднати розчленовані та дослідженні у процесі аналізу частини, встановити зв'язок між ними і пізнати предмет як єдине ціле. Вже на початку аналізу ми маємо певну уяву про предмет і процес. Тому вже на перших стадіях, отримавши якісь дані, ми їх оцінюємо, тобто застосовуємо синтез. Отже, аналіз і синтез ми використовуємо паралельно.

Мета вивчення навчальної дисципліни: сформувати у студентів систему знань та професійно-педагогічних навичок, необхідних для організаторської, методичної та виховної роботи з питань фізичного та спортивного виховання.

Очікувані результати навчання з дисципліни:

- назвати теоретичні основи процесу фізичного і спортивного виховання дітей різного віку і статі; теоретико-методичні основи фізичного виховання в освітніх інституціях різного типу; закономірності фізичного розвитку дітей різного віку і статі;

- творчо застосовувати отримані знання з теорії фізичного і спортивного виховання при вирішенні педагогічних, навчально-вихованих, науково-методичних завдань з урахуванням вікових і індивідуальних відмінностей дітей;

- оцінювати і аналізувати рівень фізичного розвитку і фізичної підготовленості дітей різного віку до певного виду спорту;

- планувати, організовувати і здійснювати роботу з фізичного і спортивного виховання дітей різного віку і статі;

- формувати у дітей систему знань, умінь і свідому потребу в систематичних заняттях фізичною культурою і спортом та в здоровому способі життя.

Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Предмет та завдання курсу.

Структура навчальної дисципліни. Зв'язок дисципліни з іншими науками та навчальними дисциплінами. Поняття спортивного виховання та його завдання. Педагогічна діагностика та необхідність застосування її у роботі зі спортивною молоддю.

Тема 2. Принципи та методи фізичного виховання та спорту, їх особливості застосування у роботі зі спортсменами.

Поняття «принципів виховання». Загальні та дидактичні принципи виховання, їх характеристика. Функції принципів виховання. Особливості застосування принципів виховання у роботі зі спортсменами. Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання. Методи стимулювання і корекції поведінки (заохочення і покарання, змагання). Активні методи виховання у роботі зі спортсменами. Фактори, що визначають вибір методів виховання.

Тема 3. Формування особистості у процесі занять спортом і фізичною культурою.

Інтерес як мета виховання, як засіб формування особистості, як умова ефективності освітнього процесу. Залежність перспективної мети спортсмена від інтересу до занять спортом і фізичною культурою. Етапи розвитку у молоді інтересу до занять спортом і фізичною культурою та їх особливості. Методи та прийоми розвитку інтересу до занять спортом. Моральні орієнтири спортсмена як елемент розвитку інтересу до занять спортом та фізичною культурою.

Умови виникнення, розвитку та закріплення пізнавального інтересу до занять спортом і фізичною культурою у процесі поза навчальної діяльності.

Тема 4. Особливості самостійних занять молоді спортом і фізичною культурою, спрямованих на самовдосконалення

Розумова праця та активний руховий відпочинок як фактор здорового способу життя. Тижневий руховий режим для жінок і чоловіків. Режим дня та його значення для розумової працездатності. Ранкова гімнастика на службі здоров'я людини.

Колове тренування – найефективніша форма комплексного розвитку фізичних якостей – сили, швидкості, спритності, гнучкості та витривалості за допомогою фізичних вправ. Вибір фізичних вправ для самостійних занять у відповідності до типу будови тіла (ендоморфічний, мезоморфічний). Самостійні заняття спортом та фізичною культурою – один із важливих засобів зміцнення здоров'я.

Заняття учнівської молоді спортом і фізичною культурою за місцем проживання. Засоби фізичного загартування (подорожі, природні фактори тощо).

Тема 5. Проблема формування особистості у процесі фізичного виховання.

Виховання особистісних якостей тих, що займаються фізичними вправами. Роль і місце фізичної культури у формуванні особистісних якостей.

Тема 6. Методика взаємного спілкування у спортивному колективі.

Спілкування особистісне та спеціальне. Взаємозв'язок предметної діяльності та спілкування. Стимули спілкування у спортивному колективі: внутрішні та зовнішні збудники. Система засобів спілкування. Види взаємного спілкування у спортивному колективі. Стилі спілкування тренера зі спортсменами. Принципи спілкування. Формування доброзичливих стосунків молоді у спортивному колективі. Педагогічна етика, педагогічний такт. Роль мовлення в діяльності тренера, вчителя. Культура і техніка мовлення. Основні компоненти педагогічної культури тренера.

Засоби діагностики результатів навчання:

- 1) традиційні та тестові контрольні роботи;
- 2) усне опитування під час практичних занять;
- 3) самостійна робота.

Висновки з даного дослідження. З метою підготовки висококваліфікованих фахівців, пошуку нових підходів до організації освітнього процесу, формування, розширення й поглиблення теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для організаторської, методичної та виховної роботи з питань фізичного та спортивного виховання розроблено для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура) навчального курсу «Педагогіка фізкультурно-спортивної діяльності», який спрямовано на здобуття та розвиток достатнього для продуктивної професійної діяльності рівня компетентності у процесі навчання у закладі вищої освіти і практичній діяльності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у впровадженні в освітній процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка навчального курсу «Педагогіка фізкультурно-спортивної діяльності» з метою формування, розширення й поглиблення змісту теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для

організаторської, методичної та виховної роботи з питань фізичного та спортивного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Афонін В., Сениця А. Теорія і практика професійної підготовки студентів інститутів фізичної культури (ІФК) як педагогічна проблема. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. праць. Львів : НВФ «Українські технології», 2004. Т. 4. С. 710.
- Забора А. В. Формування знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Львів, 2004. 23 с.
- Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2006. 20 с.
- Момот О. О. Програмне забезпечення курсу «Технології створення здоров'язбережувального середовища у вищих навчальних закладах». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 3 (57). С. 406–411.
- Наумчук В. І. *Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор* : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.14. Тернопіль, 2002. 19 с.
- Сліпецький В. П. Сучасні вимоги і шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3991/1/Slipetskii.pdf> (дата звернення 10.11.2022).
- Сущенко Л., Маліков М. Про педагогічні технології, спрямовані на особистісно орієнтований підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету*. 2004. № 4. С. 121–124.
- Хома Т. В. Педагогіка фізичного виховання і спорту: теоретико-практичний супровід до самостійної роботи студентів: навчальний посібник. Ужгород : Говерла, 2020. 104 с.

REFERENCES

- Afonin, V., & Senytsia, A. (2004). Teoriia i praktyka profesiinoi pidhotovky studentiv instytutiv fizychnoi kultury (IFK) yak pedahohichna problema [Theory and practice of professional training of students of physical culture institutes (IFC) as a pedagogical problem]. In *Moloda sportyvna nauka Ukrainy [Young sports science of Ukraine]*: zb. nauk. prats (Vol. 4, pp. 710). Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii» [in Ukrainian].
- Khoma, T. V. (2020). *Pedahohika fizychnoho vykhovannia i sportu: teoretykopraktychnyi suprovid do samostiinoi roboty studentiv [Pedagogy of physical education and sports: theoretical and practical support for independent work of students]*: navchalnyi posibnyk. Uzhhorod: Hoverla [in Ukrainian].
- Karchenkova, M. V. (2006). *Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do profesiinoi diialnosti [Pedagogical conditions for the formation of the readiness of future teachers of physical culture for professional activity]*. (Extended abstract of PhD diss.). Pereiaslav-Khmelnyskyi [in Ukrainian].
- Momot, O. O. (2016). Prohramne zabezpechennia kursu «Tekhnolohii stvorennia zdoroviazberezhualnoho seredovyshcha u vyshchikh navchalnykh zakladakh» [Software for the course "Technologies of creating a health-preserving environment in higher educational institutions"]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 3 (57), 406-411 [in Ukrainian].
- Naumchuk, V. I. (2002). *Profesiina pidhotovka maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury v protsesi samostiinoi roboty zi sportyvnykh ihor [Professional training of future physical culture teachers in the process of independent work on sports games]*. (Extended abstract of PhD diss.). Ternopil [in Ukrainian].
- Slipetskyi, V. P. *Suchasni vymohy i shliakhy udoskonalennia protsesu pidhotovky maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury [Modern requirements and ways to improve the process of training future physical education teachers]*. Retrieved from <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3991/1/Slipetskii.pdf> [in Ukrainian].
- Sushchenko, L., & Malikov, M. (2004). Pro pedahohichni tekhnolohii, spriamovani na osobystisno oriientovanyi pidkhid do profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu [About pedagogical technologies aimed at a personally oriented approach to the professional training of future specialists in physical education and sports]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu [Scientific notes of Ternopil State Pedagogical University]*, 4, 121-124 [in Ukrainian].
- Zabora, A. V. (2004). *Formuvannia znan i navychok maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury v protsesi vyvchennia dystsyplin «Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia» i «Himnastyka z metodykoiu vykladannia» [Formation of knowledge and skills of future physical education teachers in the process of studying the disciplines "Theory and methods of physical education" and "Gymnastics with teaching methods"]*. (Extended abstract of PhD diss.). Lviv [in Ukrainian].

OLENA MOMOT

SERHII NOVIK

COURSE SOFTWARE «PEDAGOGY OF PHYSICAL AND SPORTS ACTIVITIES»

The article reveals the content and structure of the program of the educational discipline «Pedagogy of physical culture and sports activities», in accordance with the educational and professional training program for applicants of the second (master's) level of higher education in the specialty 014 Secondary education (Physical culture), which was introduced into the educational process of the Faculty of Physical Education of the Poltava Korolenko V.G. National Pedagogical University, the purpose of which is to form in students a system of knowledge and professional and pedagogical skills necessary for organizational, methodical and educational work on issues of physical and sports education.

The expected results of training in the discipline are: to name the theoretical foundations of the process of physical and sports education of children of different ages and sexes; theoretical and methodological foundations of physical education in educational institutions of various types; patterns of physical development of children of different ages and sexes; creatively apply the acquired knowledge from the theory of physical and sports education when solving pedagogical, educational, scientific and methodological tasks, taking into account the age and individual differences of children; evaluate and analyze the level of physical development and physical readiness of children of different ages for a certain type of sport; to plan, organize and carry out work on physical and sports education of children of different ages and genders; to form in children a system of knowledge, skills and a conscious need for systematic physical education and sports and a healthy way of life.

Scientific studies devoted to the problem of professional and pedagogical training of a physical education teacher have been analyzed.

Key words: *physical culture and sports activity, future teacher of physical culture, physical culture, high school, educational discipline.*